

О СВЈЕТСКОМ ДАНУ ГРЧКОГ ЈЕЗИКА И ГЛОБАЛНОМ ЗНАЧЕЊУ ГРЧКЕ КУЛТУРЕ

Њ. Е.
Панајотис
Партсос

Деветог фебруара прослављен је Свјетски дан грчког језика, дан сјећања на грчког pjesника **Дионисија Соломоса**. Његова дјела укључују велику поему, из 1823. године, *Химну слободи*, која се састоји од 158 строфа или 632 стиха, од којих су првих 14 стихови националне химне Грчке. Двије године раније, 1821. године, избила је Грчка револуција, која је довела до стварања модерне грчке државе. Неколико година прије револуције, 1806. године, у Атини под отоманском окупацијом, тадашњи амбасадор Британске империје у Отоманском царству, познат као **лорд Елгин**, на превару је поскидао и однио дјелове Партенона, грађевине која је симбол, друга врста химне, химна архитектонске концепције и градитељства, израз величине људског духа, први споменик свјетске баштине UNESCO-а. А да бих ријешили недоумицу, на који начин је таква грађевина повезана са језиком, одговор се сам нуди: обоје су дио једне бриљантне цивилизације, која је изњедрила оно што нам је данас познато као Западна цивилизација. Обоје су аутономни изрази културног стваралаштва, а не само инструменти његовог израза. То је био разлог и веза која ме је навела да се уз овогодишњу прославу Свјетског дана грчког језика осврнем на Партенон и оно што је тај величанствени споменик претрпио од Елгина.

Поступак је био преваран, иако су му мотиви наизглед били племенити. Намјеравао је да направи одливке јединствених умјетничких дјела са Партенона, како би украсио сопствену кућу. Да би заобишао забрану приступа славном храму Атинске Републике, издејствовао је дозволу од османске Високе порте. Догађаји који су уследили, потврдили су његову обману и дубље мотиве. Тестеришући мермер са архитектонских дјелова Партенона, уклонио је дјелове фриза који је приказивао Панатенејску процесују. Од 97 сачуваних фрагмената, 56 је у Лондону, а 40 у Атини. Од метопа које приказују Гигантомахију, Амазономахију, Тројански рат и битку Кентаура и Лапита, 48 је у Атини, а 15 у Лондону. Са источног тимпанона који је приказивао рођење богиње Атене, а са западног спор између Атене и Посејдона око патроната над градом Атином, 19 се налази у Лондону, а 9 у Атини. Аритметика показује што је учинио Елгин. У Атини, сачувани фрагменти Партенона налазе се у модерном архитектонском комплек-

АКРОПОЉ

НА ПРЕВАРУ ОДУЗЕТО БЛАГО

су, Новом музеју Акропоља, који је свечано отворен 2009. године и налази се на само 300 метара удаљености од Акропоља. Елгин је имао значајне трошкове током уклањања мермера са Партенона, подмићујући отоманску администрацију у Атини, као и приликом њиховог транспорта за своју земљу. Енглеска влада их је 1816. године откупила од Елгина и од тада се налазе у Британском музеју. Након 1892, 1924. и 1961. године, Грчка је изнова покушала да поврати Мермере, упркос одбијањима британске стране. Треба поменути историјски и дирљиви говор **Мелине Меркури** на конференцији министара културе UNESCO-а, којим је изнова покренула питање враћања Партенонског мермера Грчкој. Грчка је 2002. године предложила 100-годишњу „позајмицу“ уочи Олимпијских игара у Атини 2004. године. Британски музеј је одбацио тај предлог. Године 2005. основано је Свјетско удружење за поновно уједињење мермера са Партенона, да би 2007, двије године касније, уследило саопштење Британског музеја да

НЕКОЛИКО ГОДИНА ПРИЈЕ РЕВОЛУЦИЈЕ, 1806. ГОДИНЕ, У АТИНИ ПОД ОТОМАНСКОМ ОКУПАЦИЈОМ, ТАДАШЊИ АМБАСАДОР БРИТАНСКЕ ИМПЕРИЈЕ У ОТОМАНСКОМ ЦАРСТВУ, ПОЗНАТ КАО ЛОРД ЕЛГИН, НА ПРЕВАРУ ЈЕ ПОСКИДАО И ОДНИО ДЈЕЛОВЕ ПАРТЕНОНА, ГРАЂЕВИНЕ КОЈА ЈЕ СИМБОЛ, ДРУГА ВРСТА ХИМНЕ, ХИМНА АРХИТЕКТОНСКЕ КОНЦЕПЦИЈЕ И ГРАДИТЕЉСТВА, ИЗРАЗ ВЕЛИЧИНЕ ЉУДСКОГ ДУХА, ПРВИ СПОМЕНИК СВЈЕТСКЕ БАШТИНЕ UNESCO-а

не намјерава да уступи њихово власништво грчком музеју. Британски музеј је 2009. године објавио да је вољан да позајми Партенонске мермере, под условом да грчка влада призна Британском музеју право својине над њима. Грчко одбијање је било очекивано, јер се радило о насилном и незаконитом одузимању са простора за који су били намијењени. Године 2015. уз посредовање UNESCO-а, од Грчке и Британије је затражено да започну преговоре око Партенонских мермера. Британија се није чак ни појавила. У међувремену је Британски музеј позајмио Ермитажу један мермер и тимпанон са

Партенона, са приказом ријечног бога Илососа. Тај гест је изазвао лавину бурних реакција у Грчкој. Године 2019, међувладина Комисија UNESCO-а за повраћај културних добара у земље поријекла позвала је Британију да ревидира став и да призна међудржавни карактер питања и да приступи дијалогу са Грчком. Питање је званично поставио и садашњи премијер Грчке, г. **Митсотакис** тадашњем премијеру Велике Британије **Борису Џонсону**. Британске владе одлучно одбацују било какву одговорност, уз аргументацију да се питање тиче Одбора повјереника Британског музеја.

У настојању да се врате фрагменти који су уклоњени са Партенона, постоје два изузетка: повратак малих фрагмената који су били у Ватикану и дио јужне метопа који се налазио у Музеју Лувр у Француској. Грчка настоји да сарађује са Уједињеним Краљевством, у корист самог споменика и свјетске културне баштине, јер сматра да се такав вид сарадње може остварити ради оживљавања Партенона. Поновно уједињење мермерних статуа пружиће свима могућност да обогате знање о овом јединственом споменику, остављајући у наслеђе наредним генерацијама људска достигнућа. У Новом музеју атинског Акропоља налази се посебно дизајниран простор који „чека“ да се у њему смјесте Партенонски мермери како би се поново ујединили са остатком блага ове јединствене грађевине, која не само да симболизује грчки дух, већ зрачи лепотом симетрије и хармоније коју само људски ум може да изрази. *

Аутор је амбасадор
Републике Грчке у Црној Гори